

Utmarkens lämningar i Björkborn/Bofors

Arkeologisk utredning, steg 1, inför detaljplanläggning av industrimark inom Bofors 1:3, Bofors 1:25 och Montören 2, Karlskoga socken och kommun, Örebro län.

Ådel Vestbö-Franzén

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
ARKEOLOGISK RAPPORT 2026:12

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

Utmarkens lämningar i Björkborn/Bofors

Arkeologisk utredning, steg 1, inför detaljplanläggning av industrimark inom Bofors 1:3, Bofors 1:25 och Montören 2, Karlskoga socken och kommun, Örebro län.

Ådel Vestbö-Franzén

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
ARKEOLOGISK RAPPORT 2026:12

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM

Jönköpings läns museums dnr: 2025-259

Länsstyrelsens dnr: 7123-2025
Uppdragsnummer Kulturmiljöregistret: 202501554
Rapport, foto och ritningar: Mikael Nordström, Anna Ödéen, Jörgen Gustafsson, Ådel Vestbö-Franzén samt Mikael Ekström
Interngranskning: Anna Ödéen
Grafisk mall: Anders Gutehall, Visuell Arkeologi
Distribution: Digital pdf

Jönköpings läns museum
Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jonkopingslansmuseum.se

Upphovsrätt, om inget annat anges, enligt Creative Commons licens CC BY. Villkor finns tillgänglig på http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.sv
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr I2018/00079.
Terrängkartan, samt GSD–Översiktskartan: Lantmäteriet (CC0).

ISSN: 1103-4076

© Jönköpings läns museum 2026

Innehåll

Sammanfattning 5
Inledning 7
Målsättning och metod 7
  Topografi 7
Fornlämnings- och kulturmiljö 8
  Skog och Historia 8
Tidigare undersökningar 9
Landskapshistorisk analys 9
Resultat 11
  Kart- och arkivstudie, övergripande analys 11
  Observationer i det äldre kartmaterialet 11
Fältinventering 15
  Terrängförhållanden, vegetation och tillgänglighet 15
    Gränssten 16
    Fossil åker 16
    Smideslämning 17
    Militär anläggning 17
    Bebyggelselämningar 17
    Stenindustri, en möjlig fornlämning? 18
    Revidering av fornlämningen Fisk-Pettertorp 20
Utvärdering av undersökningsplanen 20
Referenser 23
  Arkiv 23
  Kartmaterial 23
  Källor och litteratur 23
    Källor på nätet 24
Figurförteckning 24

Bilagor

Bilaga 1. Tabell över tidigare kända och nyupptäckta lämningar 27
Bilaga 2. Karta över tidigare kända och nyupptäckta lämningar 31

DEN UPPDRAGSARKEOLOGISKA PROCESSEN

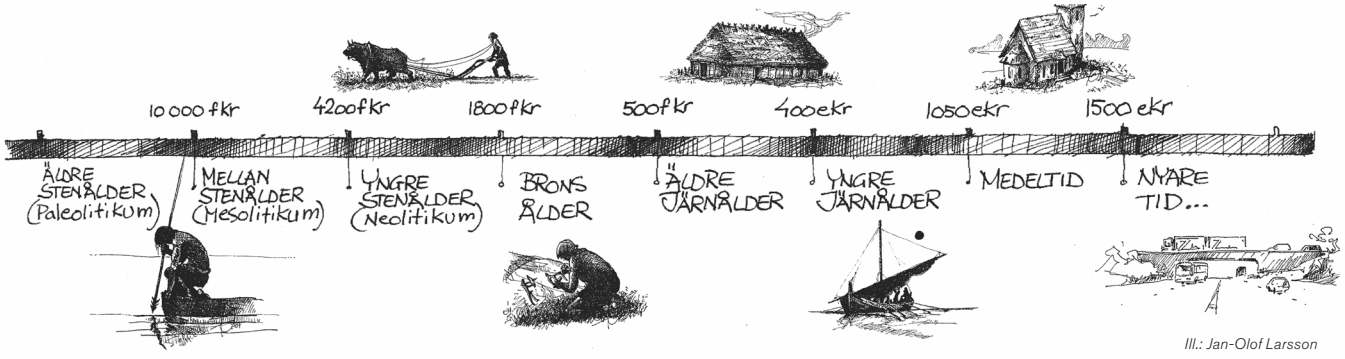
Uppdragsarkeologin regleras av 2 kap. 10–14§§ i Kulturmiljölagen samt genom allmänna råd och föreskrifter. Arkeologiska uppdrag indelas i flera etapper: arkeologisk utredning, förundersökning och undersökning. Processen syftar i första hand till att bevara fornlämningarna, vilket är grundtanken i kulturmiljölagen.

Arkeologisk utredning
Arkeologisk utredning brukar göras i två steg. Den första etappen, steg 1 (AU1), innebär att befintlig kunskap i form av arkivmaterial, äldre handlingar och historiska kartor samt litteratur och uppgifter om tidigare undersökningar sammanställs med syfte att se om fornlämningar berörs av arbetsföretaget. Därtill görs en fältinventering i syfte att lokalisera tidigare okända fornlämningar. Steg 2 (AU2) utgör den del som innebär markingrepp i form av sökschakt med grävmaskin och provrutsgrävning. Om det konstateras förekomst av fornlämningar så kan dessa, om de inte kan bevaras, gå vidare till en arkeologisk förundersökning.

Arkeologisk förundersökning
En arkeologisk förundersökning (FU) syftar till att fastställa och beskriva fornlämningens karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt att ta till vara fynd. Resultaten ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens bedömning av kunskapspotentialen inför kommande beslut om tillstånd till ingrepp i en fornlämning. Förundersökningen ska också ge underlag för företagarens (exploatörens) vidare planering. Om fornlämningen efter förundersökning bedöms vara välbevarad och ha vetenskaplig potential går det vidare till nästa steg i processen - en arkeologisk undersökning.

Arkeologisk undersökning
En arkeologisk undersökning (UN) utförs med anledning av att en fornlämning behöver tas bort. Syftet med en arkeologisk undersökning är att dokumentera en fornlämning, ta till vara fornfynd, rapportera och förmedla resultaten för att skapa kunskap av relevans för myndigheter, forskning och allmänhet. Dokumentationsmaterialet och fynden ska bevaras för framtiden samt tolkas vetenskapligt och infogas i ett kulturhistoriskt sammanhang. Undersökningen innebär att hela eller delar av fornlämningen slutgiltigt tas bort.
Efter att fornlämningen tagits bort är marken fri att exploatera ur fornlämningssynpunkt.

Mer information om den uppdragsarkeologiska processen finns på Riksantikvarieämbetets hemsida.

Ill.: Jan-Olof Larsson

Sammanfattning

Under oktober månad 2025 och maj månad 2026 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, steg 1, inför detaljplanering av område för industrimark inom fastigheterna Bofors 1:3, Bofors 1:25 och Montören 2, Karlskoga socken och kommun, Örebro län. Utredningsområdet omfattade 360 hektar. Utredningen var beställd av Saab Dynamics AB.

Utredningsområdet låg i kraftigt kuperad, västsluttande skogsmark. Området har under historisk tid främst fungerat som skog och utmark till omkringliggande byar och gårdar.

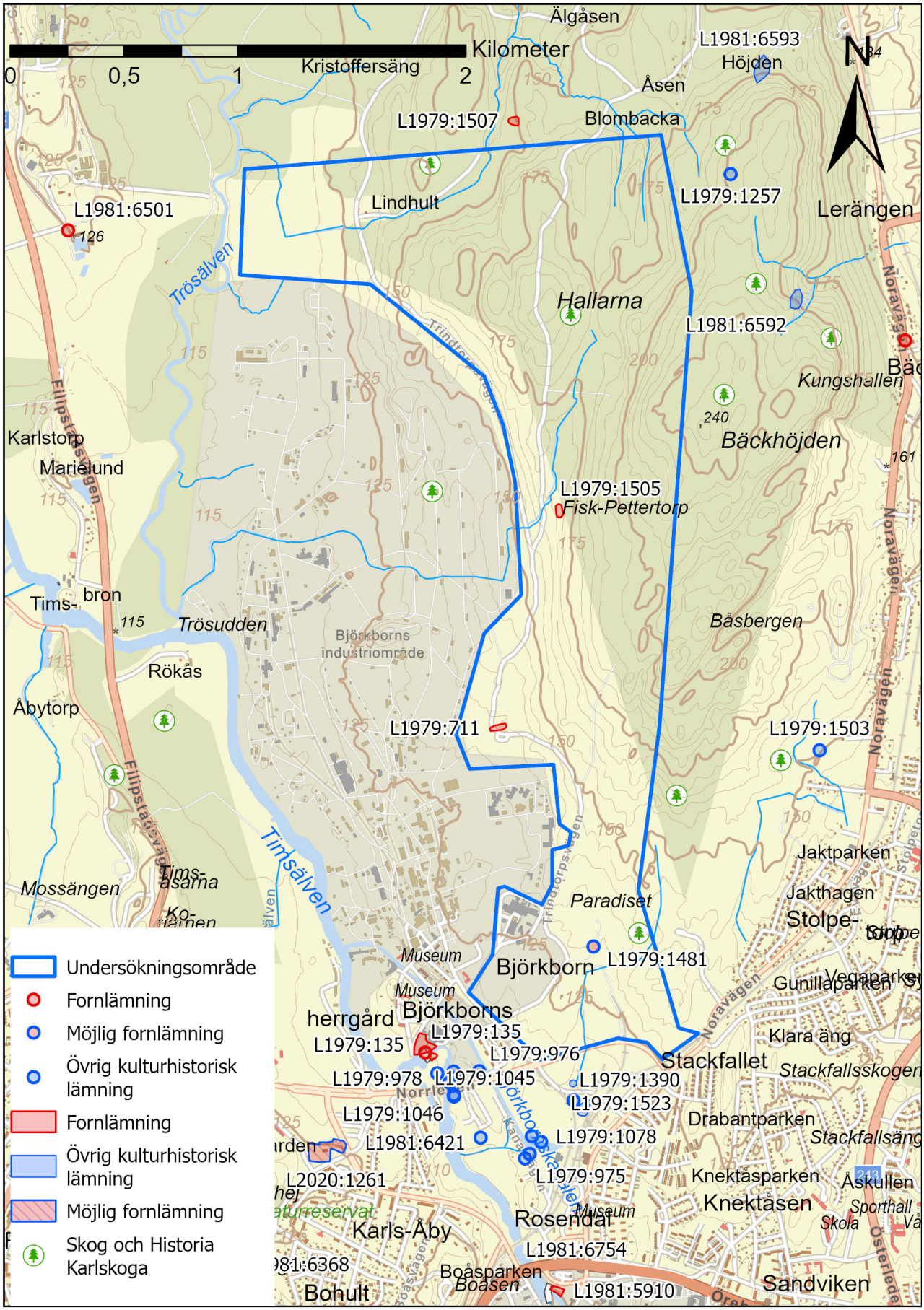
Under utredningen framkom cirka femton lämningar efter kolningsverksamhet i form av kolbottnar med diameter på upp till cirka tjugo meter. De flesta saknade stybbgropar. Kolningslämningarna överensstämmer bra med uppgifter i äldre kartor från 1690-talet och framåt där det anges att skogen kolas och att kolaretorp etablerats inom området. Kolningsverksamheten kan knytas till de järnverk som under tidigt 1600-talet etablerades vid Bo och Björkborn.

Kolningsanläggningarna har i enlighet med Länsstyrelsens i Örebro rekommendationer registrerats som Möjlig fornlämning.

Tre röjningsrösen av sentida karaktär registrerades samt en fossil åker, liksom ett gränsmärke, en militär anläggning, två stenbrott, ett spismursröse, en slaggförekomst samt två källare/husgrund, historisk tid. Dessa lämningar har registrerats som Övrig kulturhistorisk lämning.

Två lämningar efter stenindustri registrerades, varav en arealmässigt omfattande anläggning med dagbrott och transportramp uppbyggd av skrotsten. Lämningen finns inte med på någon karta, men bör ha uppförts och använts årtiondena kring sekelskiftet 1900. Den föreslås icke desto mindre som Möjlig fornlämning.

Polygon och beskrivning har reviderats för fornlämning L1979:1505, lägenhetsbebyggelsen Fisk-Pettertorpet.

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan samt världstäckande vägkarta med utredningsområdet markerat samt tidigare kända fornlämningar och Skog och Historias registreringar medtagna. Skala 1:24 000.

Inledning

Under oktober 2025 och maj månad 2026 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, steg 1, inför detaljplanläggning av område för industrimark inom fastigheterna Bofors 1:3, Bofors 1:25 och Montören 2, Karlskoga socken och kommun, Örebro län. Utredningsområdet omfattade 360 hektar och utredningen var beställd av Saab Dynamics AB. Fältarbetet genomfördes av arkeologerna Jörgen Gustafsson, Mikael Nordström, och Anna Ödéen, arkeologpraktikant Mikael Ekström samt kulturgeograf Ådel Vestbö-Franzén, Jönköpings läns museum. Rapportansvarig är Ådel-Vestbö Franzén.

Målsättning och metod

Den arkeologiska utredningen, steg 1, syftar till att fastställa förekomst av fornlämningar och kulturlämningar. Om möjliga boplatslägen påträffas som saknar synliga lämningar ovan mark, kan en steg 2-utredning genomföras där sökschaktsgrävning görs för att fastställa eventull förekomst av fornlämning. Steg 2-utredning kan även bli aktuellt för att fastställa en lämnings antikvariska status.

Den arkeologiska utredningen, steg 1, omfattar fältinventering inom det aktuella området. Påträffade lämningar mäts in och dokumenteras samt registreras i Fornreg. Inventeringen föregås av en genomgång av äldre kartmaterial, Lidarinformation, relevant litteratur samt arkivmaterial.

Fältinventeringen omfattar dels en inventering efter tidigare oregistrerade forn- och kulturlämningar, dels en reviderad bedömning av sedan tidigare registrerade lämningar i Kulturmiljöregistret Fornsök. Därtill identifieras potentiella lägen för exempelvis boplatser och andra ovan mark ej synliga lämningar.

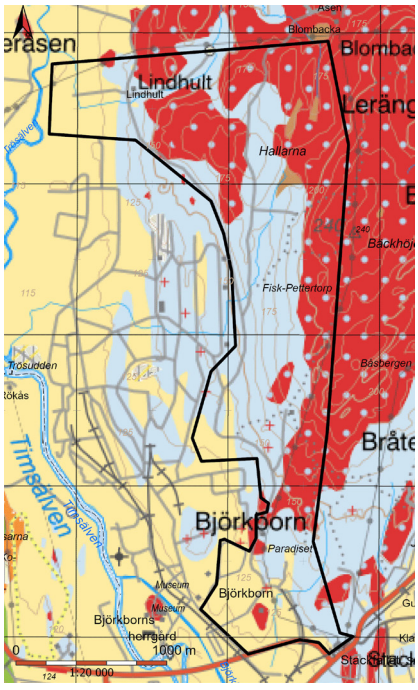
Topografi

Utredningsområdet präglas av kraftigt växlande topografi och en ibland svåröverskådlig terräng. Utredningsområdet tar sin början strax norr om centrala Karlskoga och fortsätter fyra kilometer åt norr där området är som bredast, cirka två kilometer. Området avsmalnar söderut och följer åt väster avgränsningen mot Björkborns Industriområde och åt öster en linje närmast parallell med fastighetsgränserna till de i öster liggande byarna och gårdarna. Området är som smalast i söder med cirka 350–500 meters bredd.

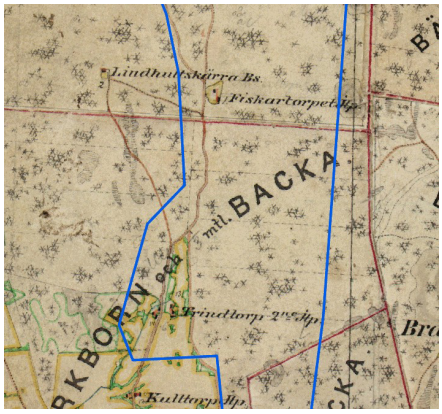
Utredningsområdet är beläget på västra sidan om den långsträckta höjdrygg som löper mellan Trösälven i väster och Svartälvens dalgång i öster. Höjdpartiet som utgör utredningsområdets östgräns har sin högsta punkt kring 225 meter över havet. Hela utredningsområdet är beläget i höjdryggens västsluttning där de lägsta partierna når 125 meter över havet (Figur 2).

Utredningsområdet består av berg i dagen samt berggrund täckt med tunt till mellantjockt moräntäcke; vid Lindhult längst i nordost tangerar området isälvsavlagringarna intill Trösälven.

Området växlar mellan partier med storblockig morän samt skuror och slätare, skogsbevuxna sluttningar. Någon uppodling gjordes inom utredningsområdet under den tid som täcks av de historiska kartorna

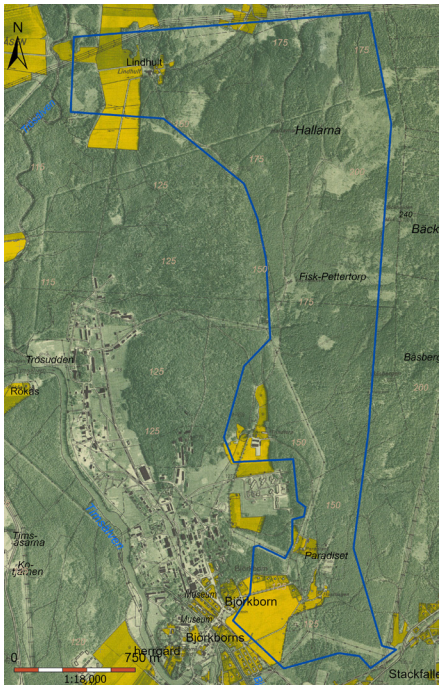

Figur 2. SGU´s jordartskarta redovisar berg i dagen samt berggrund med tunna moräntäcken inom större delen av utredningsområdet (rött och ljusblått). Inslag av isälvsavlagringar finns i nordväst och längst i söder (det gulmarkerade området). Höjdkurvorna markerar västsluttningen där ekvidistansen ställvis är mer än 100 meter från krön till botten.

Figur 3. Den häradsekonomiska kartan från 1860-talet visar Fiskaretorpet, sedermera Fisk-Petterstorpet med en mindre åkerlycka. Det söder därom belägna Trindtorpets inägomark är arealmässigt mer omfattande. Var Fiskaretorpet en nyetablering kring 1800-talets mitt?

Figur 4. Fisk-Pettertorpet var nedlagd när den ekonomiska kartan upprättades på 1950-talet. Däremot var Trindtorpet fortfarande en aktiv gårdsenhet med omgivande brukad jordbruksmark. Utredningsområdet är markerat med blått.

(1680–1950). Som störst var jordbruksmarkens areal på 1950-talet enligt den Ekonomiska kartan. Åkermarkens utbredning vid denna tid framgår ur Figur 4.

Trädskiktet består i huvudsak av granplantage omväxlande med hyggesmark; ställvis finns ett inslag av blandskog.

Området bär i övrigt karaktär av utmarksområde till omkringliggande byar. Den branta västsluttningen samt oländig terräng har uteslutit någon egentlig gårdsetablering i området. De torp som etablerades inom utredningsområdet från 1600-talet och framåt har haft binäringar som kolning som huvudsakliga försörjningsnisch.

Fornlämnings- och kulturmiljö

Karlskoga härad i Värmland, ursprunget ur det gamla Mykrisbother kan icke räknas till våra uråldriga bygder och några förhistoriska minnen i form af grafvar eller af annat slag ha där icke kunnat uppvisas, då de stenkummel, som där finnas, ... tydligen måste hafva tillkommit för helt andra ändamål. Af ålder och urminne har således här varit obygder och urskogar (Ur Historisk tidskrift 1886).

Två registrerade fornlämningar finns inom utredningsområdet enligt Fornsök, dels Fisk-Pettertorp (L1979:1505), dels Trindtorpet (L1979:711) (Figur 1). Båda finns med i den häradsekonomiska kartan från 1864–1867 (Figur 3). De lämningar som i dag finns på platserna är av sentida karaktär, vilket bland annat visas av cementgjutna spisfundament vid Trindtorpet. Lämningar efter äldre bosättnings- och odlingsfaser kan finnas kvar under matjorden. Till Fisk-Pettertorpet fanns en kallmurad och valvslagen källargrund.

En övrig kulturhistorisk lämning utgörs av L1979:1481, också en torplämning efter bebyggelseenheten Hästhagen. Grund efter bostadshus och spismursröse har identifierats och torpet finns med på den häradsekonomiska kartan från 1864.

I övrigt består lämningarna inom utredningsområdets närhet, framför allt åt söder av hytt- och metallframställningslämningar, broar, vägmärken samt lägenhetsbebyggelser.

Söder och öster om utredningsområdet har ett antal lösfynd av stenålderskaraktär framkommit (L1981:6281, L1981:7076, L1981:6522). Det är framför allt trindyxor och stenyxor som har hittats, men även en flintyxa, en skafthålsyxa samt flintavslag. Fynden kan vara av intresse för att förstå bosättningsmönster under sen mesolitikum och tidig neolitikum. Spridningskarta över fyndplatser och fornlämningar inom ett större område finns i Jönköpings läns museums rapport från 2025: ”*Solceller vid Älgåsen och Gälleråsen*”, Figur 4 på sidan 9.

Skog och Historia

Förutom Riksantikvarieämbetets inventeringar genomförde Skogsstyrelsen spridda inventeringsinsatser under 00-talet inom ramen för projektet *Skog och historia*. Skog och Historia var ett arbetsmarknadsprojekt som pågick mellan åren 1996 och 2002. Syftet var att genom inventeringar, utbildningar och information fördjupa förståelsen kring de historiska spåren i skogsmarken.

Projektet var ett samarbete mellan Skogsstyrelsen, kulturmiljövården (länsmuseerna) och Arbetsmarknadsverket. Inom utredningsområdet kom Skog och Historia att registrera ett fåtal lämningar:

Strax norr om utredningsområdet ligger Objekt ID: 1019610: en husgrund, 7×4 meter stor och 1,5 meter hög av natur- och sinnersten. Väster därom ligger ett röjningsröse, ID: 3058281. Lämningen har registrerats som agrar lämning: L2026:2863. ID:1019583 utgörs av två grop som tolkas som en delar av en husgrund. Groparna är 3 meter i diameter, respektive 4×3 meter. Kring den runda gropen löper en cirka 2 meter bred och en halv meter hög stenvall. Lämningen återfanns ej under inventeringen i maj 2026.

ID: 3058199 är en kolningsanläggning i form av en kolbotten med diameter på 20 meter. Strax väster därom finns ett spismursröse efter en kolarkoja. Spismursröset är närmast kvadratiskt med 1,5×1,5 meter sida och upp till en halv meter högt. Lämningen har registrerats som Område med skogsbrukslämningar, L2026:2858. Cirka 25 meter sydväst om Fisk-Pettertorp registrerade Skog och historia en brunn, ID: 1019274, 0,7 meter i diameter och 0,7 meter djup, samt ett röjningsröse som var 2 meter i diameter och 0,7 meter högt. Brunnen och röjningsröset har registrerats och ingår numera i den reviderade fornlämningen L1979:1505. Slutligen registrerades ett par gropar, en 4×4 meter stor och 0,6 meter djup och den andra 5×3 meter stor och 0,3 meter djup. Den senare strutformig. Groparna registrerades av S&H som Militär anläggning, övrig, ID: 3057993. Lämningen är övrig kulturhistorisk lämning och har registrerats i Fornreg som L2026:2975.

Figur 5. Miljöbild från utredningsområdet. Tät, ung granplantage samt hyggesmark med kvarliggande ris och grenar gjorde att vissa partier var mer svårinventerade än andra.

Tidigare undersökningar

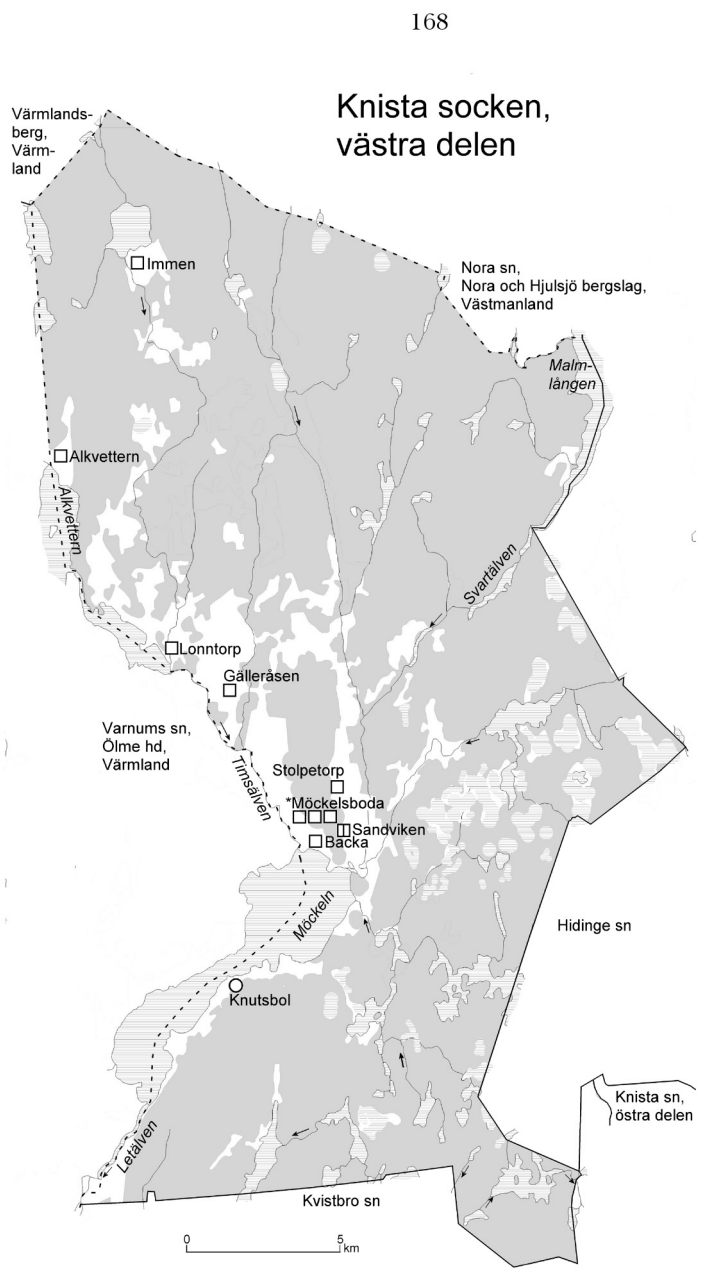
Arkeologiska undersökningar har gjorts av en stenåldersboplats L1980:7073 vid Möckelns strand cirka 1 kilometer söder om utredningsområdet. Den första arkeologiska undersökningen gjordes redan i början på 1900-talet då bland annat två trindyxor framkom: L1981:6138 och L1981:6438. Vid senare arkeologiska undersökningar i början av 2000-talet kunde boplatsen genom bland annat ^{14}C-analys dateras till cirka 7500 före nutid, motsvaraden senare delen av mesolitikum (Holm 2002 a och b).

En arkeologisk utredning, steg 1 genomfördes hösten 2025, av ett område strax norr om det nu aktuella inför planerad solenergianläggning. Inga fornlämningar påträffades; däremot ett möjligt boplatsläge för stenåldersboplats (Vestbö-Franzén 2025).

Landskapshistorisk analys

Utredningsområdets karaktär av utmarks- och gränsbygd framgår av det namn som föregick Karlskoga, nämligen Möckelnsbodar. Namnet syftar snarast på en bosättning eller att området kring och norr om sjön Möckeln användes till någon sorts ’fäbod’-drift, eller annan typ av säsongsvis vistelse. Första gången området nämns i skrift som *Mukris bodhar* är 1268 (SDHK: 878 och 879) då Värmlands lagman Höldo och hans hustru Margareta i sitt testamente skänker Mukrisbodher *medh allo thy wy ther æghom* till sönerna till en Ulf Mialchas. Möckelnbodar omtalas i de äldsta källorna som ett klostertorp, men redovisas 1540 som två gårdar förutom torpet. Från och med 1559 tas Möckelnbodarnas tre gårdar upp som Arv och Eget (Brunius 2025).

Socknen Knista där Möckelnsbodar ingick har ett första, osäkert belägg

Figur 6. Utdrag ur DMS (*Det medeltida Sverige)* Band 8:1, Närke omfattande Hardemo, Grimsten, Edsbergs härader av Jan Brunius. Riksarkivet. Stockholm. Kartan redovisar bebyggelseenheter som fanns inom Knista (senare Karlskoga socken) i Vasatidens jordeböcker (1525–1540-tal). De gårdar som ligger närmast utredningsområdet Gälleråsen och Stolpetorp har första belägg på 1540 och 1550-talet.

1314, men förekommer sedan med säkra belägg från 1346. Enligt ett brev från 1583 av hertig Karl avträddes Möckelnsbodar med flera gårdar längst i väster i Knista socken helt från Närke till Värmland. Socknen namnändrades till Karlskoga år 1589.

DMS's (Det medeltida Sverige) spridningskarta över då befintliga bebyggelseenheter i den västra delen av Knista socken vid mitten av 1500-talet visar med tydlighet att all mark i socknens östligaste del vid denna tid bestod av utmark och skog (Figur 6). Området har säkerligen inte varit någon ödemark, utan har använts som betesmark, till jakt samt täkt av timmer, ved och lövfoder.

Ovanstående visar hur en bygd under senmedeltid växer fram norr om Möckelns strand från att inledningsvis ha varit ett bodområde perifert i förhållande till centralare bygder. I anslutning till utredningsområdet fanns vid 1500-talets mitt Stolpetorp åt sydöst och Gälleråsen åt nordväst. Båda dessa bebyggelseenheter har första skriftliga belägg först på 1500-talet då Stolpetorp omtalades 1559 som *Myckleboda torp*.

Gruv- och järnhanteringen i Karlskoga tog sin början under det sena 1500-talet och tidiga 1600-talet, då den tidigare skogsbygden började utvecklas till en bergslag (Strandvik 2004). Den första masugnen anlades vid Aggefors (Nässundet) 1589–1591. De första egentliga privilegierna för järnhantering i trakten utfärdades 1646, och 1650 utfärdade drottning Kristinas förmyndarregering de officiella bergsprivilegierna, vilket formellt etablerade Karlskoga bergslag och gav invånarna status som bergsmän. Från och med denna tid skedde en bebyggelseökning, inte minst av torp och mindre gårdar som kom att bidra med olika delar till bergslagens försörjningsinfrastruktur. Inom utredningsområdet fanns till exempel år 1692 kolartorp belagda.

Resultat

Kart- och arkivstudie, övergripande analys

Det finns ett rikt äldre kartmaterial som täcker det aktuella området och som går tillbaka till 1600-talets slut. I rapportbilderna där de äldsta kartorna redovisas kommer vän av ordning att upptäckta georefereringsfel. Detta beror på mätfel i de äldre kartorna och befintlig georeferering har anpassat sig till kända mätpunkter inom utredningsområdet, vilket gör att 'felen' blir större ju längre ut mot periferin man kommer. Felen minskar dock ju yngre kartorna är.

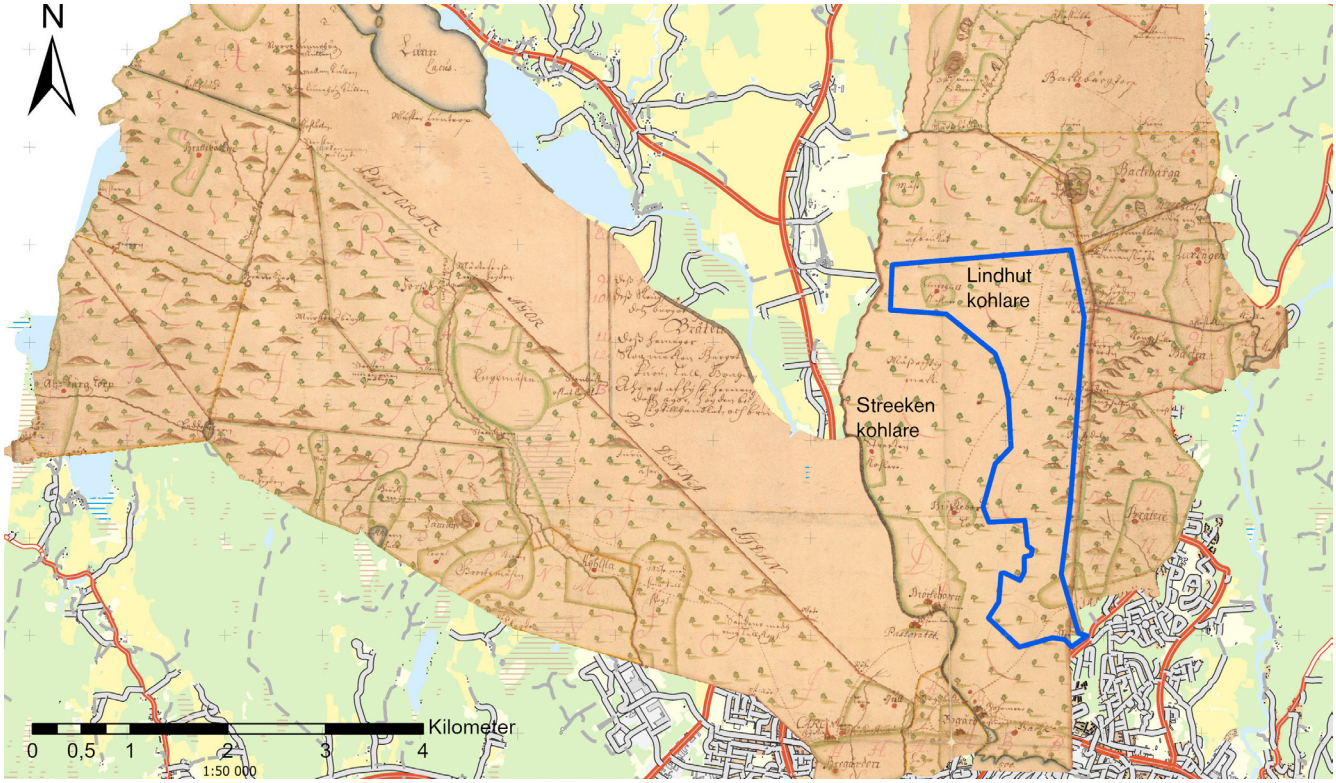
Kartan från 1692 täcker ett arealmässigt omfattande landskapavsnitt och företer en bild över (med modern ortografi): *Välborne fru Segre (Sigrid) Ekehielms sätesgård Boogård, med frälsehemmanet Backa med dess skog och utmark, på vilka ägor Boo och Björkeborn hemmare äro bebygda. Jämväl på de skatterätigheter som välborn fru avhand kungliga höghet sig tillhandlat haver, etc...* (Figur 7). Innehavet täcker förutom de nämnda fastigheterna Backa, Bo och Björkborn även ett femtontal byar och gårdar samt själva Karlskoga stad med kyrkan. I 'kilen' som skiljer det västra och östra delen av domänen åt finns Gälleråsen och Aggerud med flera, som vid denna tid hörde till 'Pastoratets ägor'.

Den stora domän som innehades av den i övrigt mycket intressanta adelskvinnan Sigrid Ekenhielm som brann för den värmländska bruksrörelsen, skulle vara spännande att vidare efterforska, men detta ligger utanför ärendets ram. Området öster om 'kilen' är det som är av intresse här och utredningsområdet präglades under sent 1600-tal av utmark och skog. Ett band av gårdar fanns öster om utredningsområdet och var belägna vid Svartälven som rinner i nord-sydlig riktning och har sitt utlopp i Möckeln. Lerängen, Bäck och Bråten låg med sina inägor på en platå ovanför älven. Gårdarnas och byarnas utmark sträckte sig brant upp mot utredningsområdets östra gräns som löper utmed krönpartiet.

Utredningsområdet låg 1692 helt och hållet under Björkeborns ägor. Vid gården Björkborn, beläget något väster om utredningsområdets sydligaste del redovisar kartan en vattendriven hammare samt ett antal järnbodar. Åt norr vidtog utmark och skog, redovisad i kartan med trädschabloner. På enstaka ställen finns istället stubbtecken som visar att skogen här var nedtagen och ett par kolartorp finns utmarkerade tillsammans med texten som redovisar "afbrukad" skog. Detta antyder att en viss kolningsverksamhet pågick i de vidsträckta skogstrakterna.

Observationer i det äldre kartmaterialet

Kartan som upprättades 1692 över en omfattande domän är märkligt tom på information inom den del som utredningsområdet omfattar. Dock kan

Figur 7. Karta över Fru Sigrid Ekenhielms omfattande godsinnehav i bygderna på gränsen mellan Örebro län och Värmland län från 1693. Utredningsområdet är beläget i en utmarkskontext och Lindhult i nordväst är den enda bebyggelseenheten inom området. Det betecknas som kolaretorp i kartan. Obs att kartan är sämre georefererad i den del som hamnar väster om 'kilen'.

några observationer lyftas fram. Torpet Lindhult markeras med en röd cirkel och under namnet uppges 'kohlare'. Även det söder därom liggande torpet Streeken (beläget utanför utredningsområdet) anges som kolaretorp. Detta ger klara indikationer på att kolning till Bo och Björkborns hammare förekom i området (Figur 7).

Längs med den ungefär nord-sydliga fastighetsgräns som löpet strax öster om utredningsområdet finns ett antal intressanta namn på rågångsmärken och ägonamn. *Kvarnstadsbråtet* antyder förekomst av kvarn i området, sannolikt belägen i någon bäck på östra sidan om höjdryggen som löper utmed gränslinjen och således utanför utredningsområdet. *Kongs-Kongafällan* är ett namn som indikerar svedjeverksamhet.

Kartan från 1718 över 'Bo och Björkeborns Skog- och inhägnader' ger stöd åt en omfattande kolningsverksamhet (Figur 9). Större delen av skogen betecknas i kartan med '*Denne Skogs Trackt Består endels af behållen endels*

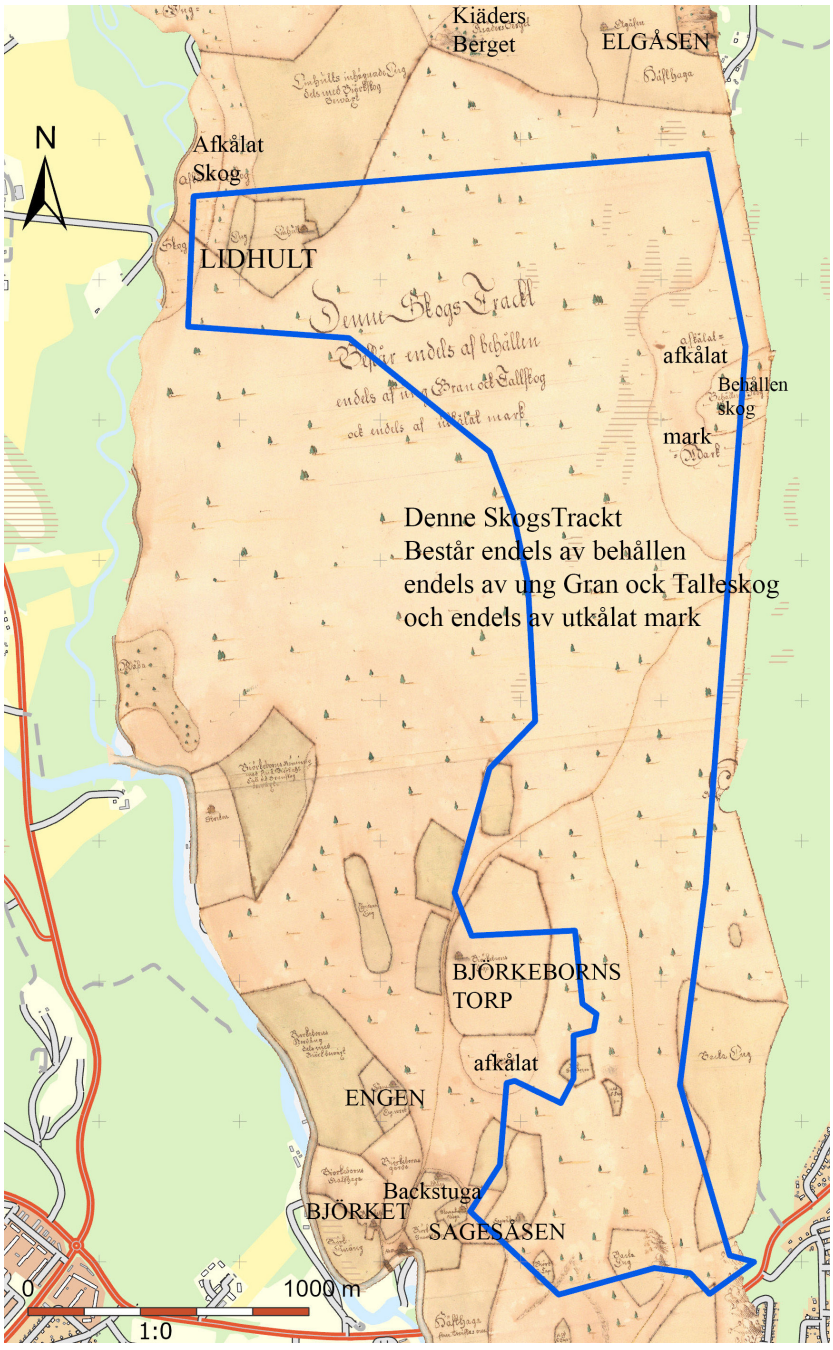

Figur 8. Lindhult, ett skattlagt torp var beläget längst åt norr inom utredningsområdet. Mellan 1718 och 1748 hade Lindhults inägomark ökat, speciellt åt öster där ett ängsgärde samt en svedje (fall) var belägen.

af ung Gran och Tallskog ock endels af utkålat mark'. Inom vissa områden betecknas marken som 'afkålat mark'.

Lindhults ägor avmättes 1748 och betecknas då som ett skattlagt torp under Bo och Björkborns hammarverk (Figur 8). Förutom tomten som närmast överensstämmer med den byggnadsplan som hör till Lindhult i dag fanns åker, ängsmark och 'skogsbackar' samt en väg väster om tomten och ängsmark med och utan 'skogsbackar' åt öster. Ängen betecknades dels som mager, dels som god. Strax söder om tomten fanns ett område betecknat fall, alltså svedje, och från tomten och norrut gick en fägata. Lindhult är den enda bebyggelseenheten med egentlig inägomark under 1600- och 1700-tal inom utredningsområdet.

År 1771 upprättades flera kartor över byar och gårdar kring Bo och Björkborn av lantmätaren Olof Hamnering. Syftet med kartorna var dels utbrytning av ägor, dels gränsläggning. I kartan över Björkborns bruks inägor och hemskog redovisas rågången mellan 'Öfra och Nedre Bohamarnas

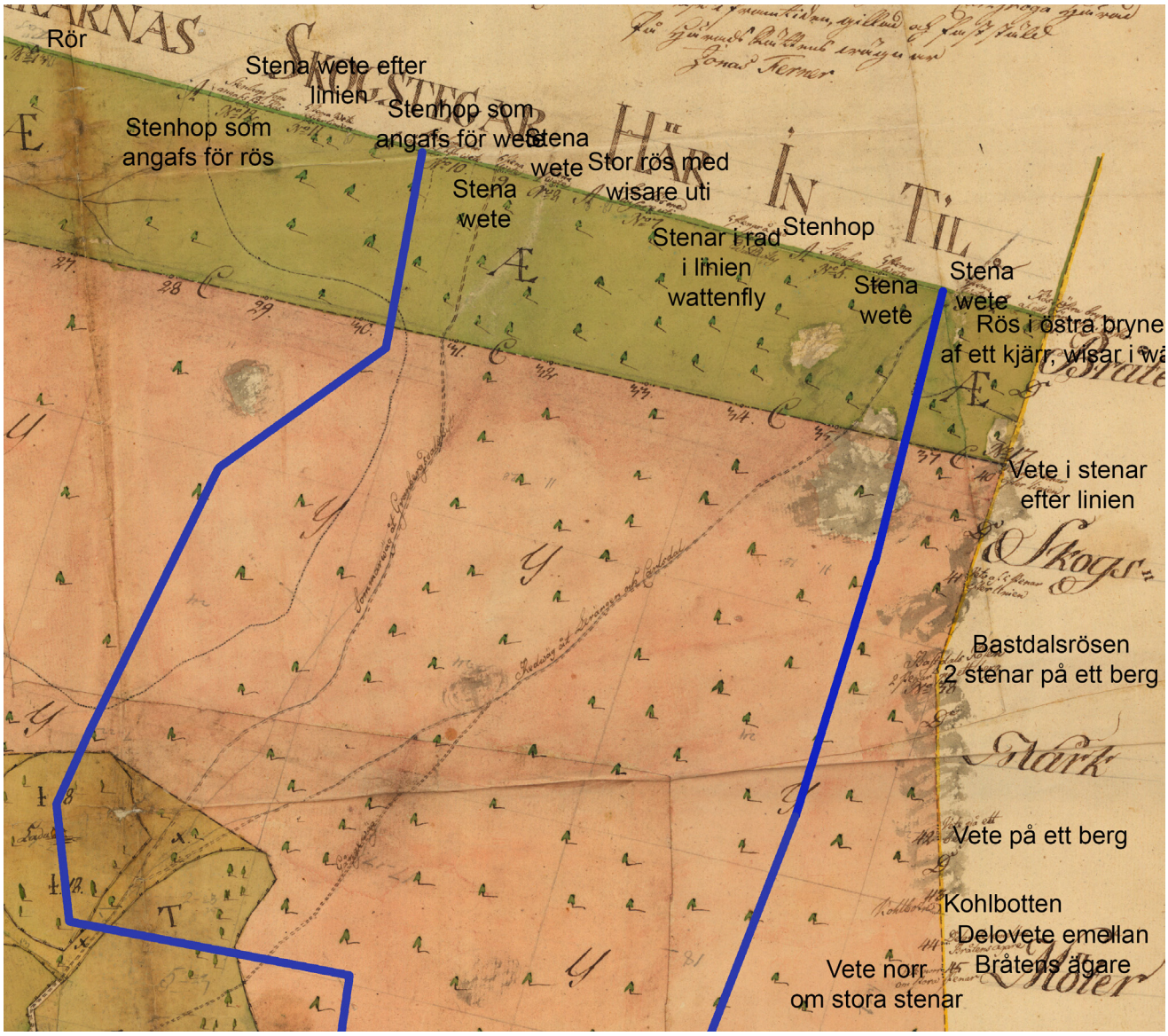
Figur 9. Geometrisk avmätning från 1718 med uppgifter om att det kolades friskt inom utredningsområdet vid denna tid.

skogsteg' å ena sidan och 'Björkborns bruks inägor och hemskog' å den andra. I gränslinjen är flera gränsmärken beskrivna såsom *vete, wete eller delovete* med början i väster i en 'rutten påle' och i rak linje åt sydöst där de flesta vetarna antecknas som *rös, stenhop eller stenawete*. Det är således klart att gränsmärkena var i form av stenrösen, (förutom då den ruttna pålen). Endast en mindre del av gränslinjen faller inom utredningsområdet, men ett eventuellt fastställande i fält av dessa gränsrösen vore intressant.

Gränsen gör sedan ett knä och går sedan i närmast nord-sydlig riktning utanför utredningsområdet. Här antecknas förekomsten av en kohlbotn som gränsmärke, vilken på kartan är utritad som en prickad cirkel (Figur 10).

Den häradsekonomiska kartan från cirka 1864 ger återigen mager information avseende utredningsområdet men Lindhult, Fiskaretorpet och Trindtorps åkermark visar att en del nyodling skett inom utredningsområdets norra och södra del. Trädsymbolerna indikerar ett helt barrskogsdominerat område.

Sammanfattningsvis kan konstateras att analysområdet är beläget i en utmarkskontext förutom längst i norr där kartan över Lindhults ägor från 1748 redvisar inägomark, bland annat med omfattande ängsmark i området mot Älgåsens ägor norr om utredningsområdet.

Figur 10. Gränsläggningskarta från 1771. Vetar och rösen utgjorde gränsmärken, men även en kolbotten utritad i kartans sydöstra del. Gränsmarkeringarna kunde inte identifieras vid fältinventeringen. Kartan är inte riktad i nord-syd.

Terrängmässiga och topografiska förhållanden har gjort att området öster och söder om Lindhult inte valts för inägomarksbruk i första hand utan har varit en resurs för bete, svedjande, kolande med mera. Torp etableras i området redan under 1600-talet och i den äldsta kartan från 1692 omtalas torpen som kolartorp. Småskalig odling har säkert funnits till torpen redan vid denna tid, men det är först 1718 som inhägnade inägor redovisas i kartan.

Utbrytning och gränsläggning cirka 1770 ger vid handen att *vetar* i form av stenrösen anläggs tämligen tätt längs med gränslinjen mot Björkborn och Bo i söder.

Fältinventering

Se Bilaga 1 och 2. Vid inventeringen nyregistrerades ett trettiotal lämningar, i huvudsak från kolningsverksamhet. Kolbottnarna i området var mestadels svårupptäckta då de oftast saknade tydliga stybbgropar och istället framstod som lätt välvda och med diameter upp till 18–20 meter. Flera upptäcktes genom att de var skadade av täkt eller körskador från skogsmaskiner som lämnat synligt kol i skärningen eller i kolbottnens ytskikt. Inom de tre områdena med skogsbrukslämningar som registrerades fanns även spismursrösen efter kolarkojor.

I övrigt upptäcktes två lämningar efter stenindustri, ett gränsmärke, sentida fossil åker och röjningsrösen, en militär anläggning, en smideslämning, två källare samt stentäkter.

Terrängförhållanden, vegetation och tillgänglighet

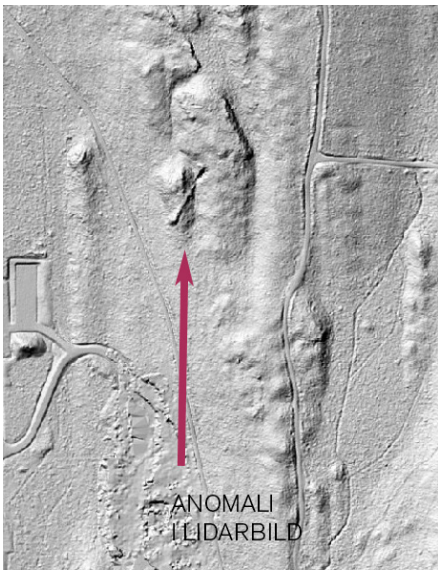
Utredningområdet var ställvis svårinventerat. Områden med storblockig morän växlade med branta sluttningar där tjocka lager med kvistar och grenar efter avverkning täckte marken och där djupa körspår efter skogsmaskiner gjorde landskapet svårläsbart (Figur 5). Till detta kom områden med tät, ung granplantage där möjligheten att identifiera lämningar på markan var minimal. Som exempel på svåråtkomlig lämning kan L2026:2963 presenteras. Till följd av en anomali i Lidarbilden var området intressant att besöka för att se vad som förorsakade den skärning som gick stick i stäv mot omgivande terräng (Figur 11). Framkommen till området reste sig en kraftigt överväxt lämning efter ett övergivet stenbrott med omfattande och höga vallar av skrotsten som reste sig upp mot en transportramp. Det vattenfyllda dagbrottet var svårupptäckt till följd av tät och svårgenomtränglig träd-, busk- och slyvegetation. Det är osäkert om lämningen hade upptäckts alls om inte Lidarbilden hade givit indikationer på att här fanns avvikelser i terrängen.

Moränen var mestadels stenbemängd, men relativt fattig på sten i områden där kolbottnar kunde identifieras samt kring bebyggelselämningarna. Kolningsanläggningar har således lagts där minimal röjningsinsats krävdes.

De flesta lämningar, förutom de som låg nära Fisk-Pettertorpet och Trindtorpet, var belägna relativt långt från skogsvägarna, ofta på avsatser i den branta västsluttning som dominerade utredningsområdet. Det kan således bjuda på vissa svårigheter att komma fram till lämningarna med maskiner. En nyanlagd väg inom utredningsområdets södra del underlättar dock för tillgängligheten i detta området (Bilaga 2).

Kolningslämningar

14 kolningsanläggningar och tre områden med skogsbrukslämningar registrerades som Möjlig fornlämning (L2026:2845, 2847, 2850, 2860, 2861, 2866, 2893, 2898, 2904, 2905, 2906, 2907, 2909, 2910, 2911, 2912

Figur 11. En klar avvikelse mot omgivande terräng upptäcktes i Lidarbild inom områdets nordvästra del. Det visade sig vara lämningarna efter en stenidustri med dagbrott och transportramp intakt.

och 2944). Kolbottnarna bestod av svagt välvda och låga anläggningar, flertalet utan omgivande stybbgropar, men i ett fall omgiven av en vall (L2026:2850). Områdena med skogsbrukslämningar (L2026:2858, 2904 samt 2905) bestod av kolbotten samt rest efter kolarkoja i form av nedrasat spismursröse. Kolbottnarna var överlag runda eller ovala och är sannolikt rester efter resmilor (Figur 12). Flera kolbottnar var kraftigt störda av skogsmaskiner eller täkter. Det var dock tack vare dessa skador som flera kunde identifieras genom kol som kommit i dagen eller som syntes i skärningarna.

Genom inledande Lidaranalys identifierades flera cirkelfigurer som byråmässigt tolkades som kolbottnar. De flesta kolningsanläggningar som identifierades byråmässigt kunde dock inte identifieras i fält. Kolbottnarna har åsatts Möjlig fornlämning som antikvarisk status.

Genom kartanalysen och de historiska källorna kring Björkborn och Bo kan vi konkludera att kolning i området har bedrivits senast 1692 då kolaretorp markeras ut i kartorna tillsammans med uppgifter av avkolad mark.

Gränssten

Ett möjlig rågångsmärke kunde identifieras (L2026:2862) bestående av en närmast trekantig sten, 0,4 meter hög. Stenen kan inte härledas till någon nuvarande gräns, ej heller till gränsen i rågångskartan från 1771 (Figur 10 och 13). Lämningen är tveksam och kan vara en fornlämningsliknande bildning.

Fossil åker

Tre röjningsrösen påträffades inom utredningsområdet (2026:2863, 2865, och 3014), merendels av yngre karaktär, något sladdrigt upplagda och utan

Figur 12. Nyupptäckt kolbotten med antydan till stybbränna.

den nedsjunkenhet och form som präglar röjningsrösen av förhistorisk eller medeltida karaktär. Visserligen kan röjningsrösena ha omrörts vid skogplantering eller av skogsmaskiner i övrigt, men en gemensam uppfattning var att lämningarna var av yngre datum. Dock påträffades inga av de gränsrösen, *veter* och *rösen,* som markerades i den rågångskarta som upprättades kring 1770.

L2026:3015 bestod av en röjd yta och två röjningsrösen av sentida karaktär.

Smideslämning

Ett slaggstensvarp påträffades inom utredningsområdets norra del (L2026:2846). Slaggen var av masugnstyp och företedde närmast ett skrotstensvarp.

Militär anläggning

Två 2–3 meter stora och 0,2–0,4 meter djupa gropar, varv den ena kantad av större stenar kan möjligen knytas till militär verksamhet i området (L2026:2975) och är av sentida karaktär. Lämningen ligger inom utredningsområdets södra del. Lämningen var registrerad av Skog och Historia.

Bebyggelselämningar

Tre bebyggelselämningar var redan registrerade i Fornsök: Fisk-Pettertorp L1979:1505, Trindtorp L1979:711 samt Hästhagen L979:1481. Fisk-Pettertorp och Trindtorpet är fornlämning medan Hästhagen är registrerad som möjlig fornlämning eftersom torpet saknar belägg i kart- och arkivmaterial före 1850.

Figur 13. Arkeolog Mikael Nordström dokumenterar en litet annorlunda lämning, som dock ej kommer att registreras i Formreg. Ett kranium, sannolikt plockad från ett anatomisk-pedagogiskt plastskelett. Bilden ger också en uppfattning om utredningsområdets terräng inom områdets sydöstra del.

Figur 14. Fisk-Pettertorpets källare uppmurad av slaggsten och markerad med skylt.

En husgrund, historisk tid, har nyregistrerats cirka 100 meter västnordväst om Trindtorpet, bestående av en jordkällare (L2026:2908), ingrävd i en kulle och med ingång från söder. Källaren är uppmurad av slaggblock och är mycket välbevarad (Figur 15). Ytterligare en jordkällare registrerade strax intill torpet Paradiset (L2026:2913). Källaren var ingrävd i en moränkulle. Fronten bestod av murade väggar av slaggblock kring källarens öppning. Liknande uppbyggnad visade även Fisk-Pettertorpets källare (Figur 14. Ingår i L1979:1505). Slaggsten som byggnadsmaterial för husgrunder och jordkällare är vanligt förekommande i bergsslagsbygderna.

Stenindustri, en möjlig fornlämning?

Två områden med lämningar efter stenindustri kunde identifieras (Figur 16, 17 och 18). Den ena anläggningen, L2026:2963, upptäcktes genom en anomali i Lidardata (Figur 11). I en nord-sydgående bergskam fanns en struktur som skar denna i nordnordost-sydsydväst riktning. När området besiktigades framkom en tämligen omfattande stenidustrilämning med ett vattenfyllt dagbrott för sten och skiffer i nordnordost. Från dagbrottet och i sydsydvästlig riktning reste sig en långsmal cirka 20 meter bred och 1–5 meter hög limpa uppbyggd av skrotsten, avsmalnande uppåt. På krönet löpte en cirka 30 meter lång och 2 meter bred ramp från vad som bör ha varit ett uppfordringsverk mellan brottet och krönet och fram till en brant avslutning på rampen där dagbrottets massor bör ha dumpats för vidare transport. Sannolikt har rampen varit belagd med räls där man med vagnar har kunnat flytta det brutna materialet till avstjälpningsplatsen ytterst på rampen. Lämningen var registrerad av SGU Sveriges geologiska

Figur 15. Murad jordkällare (L2026:2908) belägen cirka 90 meter västnordväst om Trindtorpet (L1979:711). Även denna källare är uppmurad med slaggsten.

undersökningar) i deras kartskikt *Mineral och Bergartsförekomster* i SGU's kartvisare. Några tekniska uppgifter fanns kring vad som brutits, men inga upplysningar fanns kring anläggningstid eller brukingsfas.

Det kan dock kontateras att stenindustrin inte finns med i den Häradsekonomiska kartan från 1860-talets mitt och inte på den cirka hundra år yngre ekonomiska kartan från 1950-talet eller på Generalstabskartorna från 1909, 1939 eller 1947.

Lämningen är varaktigt övergiven och uppenbarligen från tiden efter 1850, icke desto mindre föreslås Möjlig fornlämning för anläggningen. Enligt RAÄ's *Vägledning för tillämpning av kulturmiljölagen–Fornminnesförklaring* kan lämningar yngre än 1850 ändå åsättas Fornlämningsstatus på initiativ av Länsstyrelsen. Det gäller lämningar som inryms i kategoriuppräkningen i 2 kap. 1 § andra stycket 1–8 i Kulturmiljölagen. I förekommande fall gäller det punkt 5. *Lämningar av bostäder, boplatser och arbetetplatser* etc.

Lämningen är monumental och utgör ett pedagogiskt exempel på en stenindustrilämning där man kan följa processen från brytning till vidare transport. Den är i dag svårtillgänglig och är kraftigt övervuxen. Fornlämningsförklaring är ett förslag, men det är självsagt upp till Länsstyrelsen om man vill gå vidare med detta eller inte.

Det andra stenbrottet, L2026:2890, låg i en bergssida och bestod i princip av själva brottet med en skrotstenshög 12×3 meter centralt beläget i brottet. Omkring fanns ytterligare skrotstenshögar. Detta stenbrott har inte markerats i SGU's kartskikt över malmer och bergarter och bör betraktas som en övrig kulturhistorisk lämning. Även denna lämning går att se som en anomali i Lidarskikten.

Figur 16. Transportramp, sannolikt belagd med räls, på krönet av skrotstensrampen. I bakgrunden slutet av rampen där stenmaterialet dumpades för vidare transport. L2026:2963.

Figur 17. Den cirka sju meter höga skrotstensrampen upp mot transportrampen på krönet.

Figur 18. Dagbrottet för byggsten och skiffer, svåråtkomlig för inmätning och registrering. Hela området där L2026:2963 var beläget var kraftigt överväxt med träd, sly och buskvegetation.

Ytterligare två mindre stenbrott(L2026:3013 och 2026:2857) har registrerats som Övrig kulturhistorisk lämning.

Revidering av fornlämningen Fisk-Pettertorp

Fisk-Pettertorp (L1979:1505) har ändrats till beskrivning och polygon. I den äldre beskrivningen finns en husgrund medtagen (L2026:3082). Denna kunde dock inte identifieras vid fältinventeringen i maj 2026. Vare sig syllstenar eller andra avgränsande element kunde återfinnas. L2026:3082 är numera inlemmad i L1979:1505.

Dock hittades ett spismursröse, en röjd yta, ett röjningsröse samt en kallkälla/brunn. Polygonen har ändrats i Fornreg och omfattar nu även nyregistrerade lämningarna som hör till torpet.

Brunnen eller källan har även uppmärkts som kulturlämning av Skogsvårdsstyrelsen med Id: 83016008.

Tolkning och analys

Utredningsområdet koloniserades sent, men några kolartorp finns belagda i området under 1690-talet. Den mantalssatta bebyggelsen fanns i zonen utanför utredningsområdet som långt fram i tiden låg som skog- och utmark till omkringliggande byar och gårdar. Kameralt material och diplom talar för att mer fast bosättning etablerades i det gamla *Mykrisbodar*- området samt Knista socken först under senmedeltid men framför allt under 1500-talets expansionsfas.

De många kolningsanläggningarna bör knytas till den verksamhet som började bedrivas vid hammarna och järnbruken vid Bo och Björkborn under tidigt 1600-tal. Karlskoga fick bergslagsrättigheter år 1650.

Kolbottnar användes ofta flera gånger, varför det är svårt att datera dem okulärt. Svårigheten i att avgöra när kolningsanläggningarna anlagts och brukats föranleder Möjlig fornlämning som antikvarisk status.

Den runda till ovala formen antyder att det rört sig om resmilor. Vi vet utifrån ^{14}C-dateringar att dessa har anlagts sedan senmedeltid, tidig efterreformatorisk tid och fram till 1900-talets början. (Lönnquist & Welinder 2011, Forenius & Lindberg 2016). Att de så tydligt kan kopplas till information om kolning i kartor från 1600-talets slut och framåt stödjer bedömningen att lämningarna bör betraktas som Möjliga fornlämningar.

Inga boplatslägen har identifierats inom utredningsområdet; framför allt utgör de kraftiga topografiska skillnaderna i terrängen en faktor som bör ha gjort området mindre attraktivt för bosättning under förhistorisk tid och medeltid.

Under senare år har antikvariskt fokus kommit att riktas mot den icke mantalssatta bebyggelsen inte minst inom projektet ”De obesuttnas kulturarv” (Nilson et al 2020). Inom utredningsområdet finns två torp som har fornlämningsstatus, Trindtorpet (L1979:711) och Fisk-Petterstorpet (L1979:1505). Undersökningar av sentida bebyggelselämningar såsom torp och backstugor kan ge ny kunskap med avseende på hushåll, konsumtion, hantverk och materiell kultur på landsbygden.

Utvärdering av undersökningsplanen

Jönköpings läns museum har stämt av de genomförda åtgärderna med förfrågningsunderlagets krav på genomförande och finner att vi genomfört arbetet enligt dessa önskemål och krav. Inför fältarbetet genomfördes inläsning av relevant litteratur, källsökning i arkiv samt analys av befintligt kartmaterial. Det *kan* finnas storskaliga kartor yngre än 1876 över området, men dessa är för närvarande inte tillgängliga hos Lantmäteriet.

Fältinventeringen har omfattat lokalisering, inmätning, beskrivning och förslag till antikvarisk status av påträffade lämningar samt i förekommande fall, revidering av redan registrerade lämningar. Inga nedprioriteringar har gjorts av utredningsområdet, utan hela området har inventerats. Svårigheter har uppstått på vissa platser med tät granplantering eller mark som täckts med ris. I huvudsak har vi dock erhållit en bra kännedom om området och dess förutsättningar. I Fornreg har terrängförhållande och vissa vegetationsuppgifter angetts under Övrig lämningsinformation och ur rapporten framgår av bilder och text hur terräng och topografi påverkat inventeringen.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 7123-2025
Länsstyrelsens beslutsdatum: 2025-09-26
Jönköpings läns museums dnr: 2025-259
Uppdragsnummer Kulturmiljöregistret: 202501554
Uppdragsgivare: Saab Dynamics AB
Rapportansvarig: Ådel Vestbö-Franzén
Interngranskning: Anna Ödeén, Emma Boman, Gustav Randér,
Fältansvarig: Ådel Vestbö-Franzén
Fältpersonal: Mikael Ekström, Jörgen Gustafsson, Mikael Nordström,
Ådel Vestbö-Franzén, Anna Ödéen
Fältarbetstid: -2025-10-28-2025-10-29 samt 2026-05-25–2026-05-27
Landskap: Värmland
Län: Örebro län
Kommun: Karlskoga kommun
Socken: Karlskoga socken
Fastighetsbeteckning: Bofors 1:3, Bofors 1:25 samt Montören 2
Koordinater: Ungefärlig mittpunkt: N:657839/Ö:474238
Koordinatsystem: Sweref 99 TM
Höjdsystem: RH 2000
Undersökningsyta: Cirka 360 hektar
Tidsperiod: Efterreformatorisk tid

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Geodata har insamlats via ArcGIS Field Maps. Inmätning gjord via handhållen enhet/ med en beräknad noggrannhet på 5 meter.

Kvalitetssäkring av GIS-data: Emma Boman.

Referenser

Arkiv

Riksantikvarieämbetet, Stockholm (RAÄ)
Kulturmiljöregistret, Fornsök: https://app.raa.se/open/fornsok/

Riksarkivet, Stockholm (RA)

Värmlands handlingar

Närkes handlingar

Kartmaterial

Lantmäteriet. Historiska kartor (https://historiskakartor.lantmateriet.se/)

Lantmäteristyrelsens arkiv (LSA): Karlskoga socken:
S36-12:6 Bo nr 1, Geometrisk avmätning, 1692, Peter Mört
S36-12:2 Bo nr 1, Geometrisk avmätning, 1718, Krister Roman
S36-78:1 Linnehult (Lindhult), Geometrisk avmätning, 1748, Klas Vahlund
S36-126:1 Älgåsen, Avmätning, 1751, Klas Vahlund
S36-126:2 Älgåsen med flera fastigheter, Geometrisk avmätning, 1770, Klas Vahlund, Olof Hamnerin

Lantmäterimyndigheternas arkiv (LMA): Karlskoga socken:
18-kad-1, Karlskoga härad, Ägobeskrivning 1707
18-kad-63-66, Älgåsen med flera, delning och rågångsåtgärd, 1748.
18-kad-243-246, Linnehult (Lindhult), Stolpetorp och Älgåsen, storskifte 1771

Rikets allmäna kartverk (RAK)
S36-1:1 Geografisk delineation över Karlskoga bergslag, 1701, Jonas Bergius
Häradsekonomiska kartan :
J112-27-23 Karlskoga 1864–1867
J112-72-18 Granbergsdalen, 1864–1867
Ekonomiska kartan J133-10E 6F, BJÖRKBORN 1957.

Sveriges geologiska undersökningar (SGU), kartvisaren:
Berggrund, jordarter, Malm och mineraler, Strandförskjutningsmodell

Källor och litteratur

Brunius, Jan, 2025. *Det medeltida Sverige, Band 8:1, Närke, Hardemo, Grimsten, Edsbergs härader.* Riksarkivet. Stockholm.

Brukat och byggt i Örebro län. Program för kulturmiljövård i Örebro län, Del 1. 2003. Länsstyrelsen i Örebro län.

Forenius, Svante & Lindberg, Karl-Fredrik, 2016. *Kolnings och tjärbränning i Enemossen. Arkeologisk utredning, Örebro län, Närke, Askersund, Hammars socken, Kristineberg 1:16 och Knarkebo 1:1.* Arkeologerna, Rapport 2016:82.

Historisk tidskrift 1886.

Holm, Jenny, 2002. *Sten- och järnålder i kvartert Svärdbäraren. Värmland, Karlskoga socken, Kvarteret Svärdbäraren 21,* RAÄ 73. UV Bergslagen, Rapport 2003:5 Arkeologisk undersökning.

Holm, Jenny, 2002. Titthål i hörnet av en stenåldersboplats i Karlskoga. B*lick för Bergslagen.* Avdelningen för arkeologiska undersökningar. UV Bergslagen. s. 47–49.

Lindberg, Gustaf, 1897. *Karlskoga bergslag. Historia och beskrifningar.* Stockholm.

Lönnquist, Ulrika Stenbäck & Welinder, Stig. Att gräva kolbottnar och kolarkojor. *Fornvännen 2011 (106)*, s. 205–244. Stockholm.

Karlenby, Leif (red.) 2003. *Mittens Rike. Arkeologiska berättelser från Närke.* Riksantikvarieämbetet Arkeologiska undersökningar Skrifter No 50.

Nilsson, Pia, Hansson, Martin & Svensson, Eva, 2020. *De obesuttnas arkeologi –människor, metoder och möjligheter.* Riksantikvarieämbetet.

Strandvik, Sofia, 2004. Karlskoga bergslag. *Atlas över Sveriges Bergslag.* Jernkontoret, Bergshistoriska utskottet H 125. Stockholm.

Vestbö Franzén, Ådel, 2025. *Solceller vid Älgåsen och Gälleråsen. Arkeologisk utredning, steg 1, av planerad solcellspark inom fastigheten Bofors 1:3, Karlskoga socken och kommun, Örebro län.* Jönköpings läns museum, arkeologisk rapport 2025:17. Jönköping

Vägledning för tillämpning av kultumiljölagen–Fornminnesförklaring enligt 2 kap. 1a § kulturmiljölagen. Riksantikvarieämbetet

Källor på nätet

SDHK: Svenskt Diplomatariums huvudkartotek över medeltidsbreven: https://sok.riksarkivet.se/sdhk/ (Hämtad den 21 maj 2026)

Karskoga bergslag: https://sv.wikipedia.org/wiki/Karlskoga_bergslags_h%C3%A4rad (hämtat den 21 maj 2026)

Källor angående Sigrid Ekehielm:

chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://www.kgadfsgenealogi.se/lasvart/medlem/Karlssons/Bo%C3%A5s-Beata.pdf (Hämtad den 10 april 2026)

Svenskt biografiskt lexikon: https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=16813 (Hämtad den 10 april 2026)

Figurförteckning

Figur 1. Utdrag ur fastighetskartan samt världstäckande vägkarta med utredningsområdet markerat samt tidigare kända fornlämningar och Skog och Historias registreringar medtagna. Skala 1:24 000.

Figur 2. SGU's jordartskarta redovisar berg i dagen samt berggrund med tunna moräntäcken inom större delen av utredningsområdet (markerat med svart). Inslag av isälvsavlagringar finns i nordväst och längst i söder. Höjdkurvorna markerar västsluttningen där ekvidistansen ställvis är mer än 100 meter från krön till botten.

Figur 3. Figur 3. Den häradsekonomiska kartan från 1860-talet visar Fiskaretorpet, sedermera Fisk-Petterstorpet med en mindre åkerlycka. Det söder därom belägna Trindtorpets inägomark är arealmässigt mer omfattande. Var Fiskaretorpet en nyetablering kring 1800-talets mitt?

Figur 4. Figur 4. Fisk-Pettertorpet var nedlagd när den ekonomiska kartan upprättades på 1950-talet. Däremot var Trindtorpet fortfarande en aktiv gårdsenhet med omgivande brukad jordbruksmark. Utredningsområdet är markerat med blått.

Figur 5. Miljöbild från utredningsområdet. Tät, ung granplantage samt hyggesmark med kvarliggande ris och grenar gjorde att vissa partier var mer svårinventerade än andra.

Figur 6. Utdrag ur DMS (*Det medeltida Sverige)* Band 8:1, Närke omfattande Hardemo, Grimsten, Edsbergs härader av Jan Brunius. Riksarkivet. Stockholm. Kartan redovisar bebyggelseenheter som fanns inom Knista (senare Karlskoga socken) i Vasatidens jordeböcker (1525–1540-tal). De gårdar som ligger närmast utredningsområdet Gälleråsen och Stolpetorp har första belägg på 1540 och 1550-talet.

Figur 7. Karta över Fru Sigrid Ekenhielms omfattande godsinnehav i bygderna på gränsen mellan Örebro län och Värmland län. Utredningsområdet är beläget i en utmarkskontext och Lindhult i nordväst är den enda bebyggelseenheten inom området. Det betecknas som kolaretorp i kartan. Obs att kartan är sämre georefererad i den del som hamnar väster om 'kilen'.

Figur 8. Lindhult, ett skattlagt torp var beläget längst åt norr inom utredningsområdet. Mellan 1718 och 1748 hade Linhults inägomark ökat, speciellt åt öster där ett ängsgärde samt en svedje (fall) var belägen.

Figur 9. Geometrisk avmätning från 1718 med uppgifter om att det kolades friskt inom utredningsområdet vid denna tid.

Figur 10. Gränsläggningskarta från 1771. Vetar och rösen utgjorde gränsmärken, men även en kolbotten utritad i kartans sydöstra del. Gränsmarkeringarna kunde inte identifieras vid fältinventeringen. Kartan är inte riktad i N-S.

Figur 11. En klar avvikelse mot omgivande terräng upptäcktes i Lidarbild inom områdets nordvästra del. Det visade sig vara lämningarna efter en stenidustri med dagbrott och transportramp intakt.

Figur 12. Nyupptäckt kolbotten med antydan till stybbränna.

Figur 13. Arkeolog Mikael Nordström dokumenterar en litet annorlunda lämning, som dock ej kommer att registreras i Formreg. Ett kranium, sannolikt plockad från ett anatomisk-pedagogiskt plastskelett. Bilden ger också en uppfattningtagen om utredningsområdets terräng inom områdets syd östra del.

Figur 14. Fisk-Pettertorpets källare uppmurad av slaggsten och markerad med skylt.

Figur 15. Murad jordkällare vid Trindtorpet (L1979:711), även denna uppmurad med slaggsten.

Figur 16. Transportramp, sannolikt belagd med räls, på krönet av skrotstensrampen. I bakgrunden slutet av rampen där stenmaterialet dumpades för vidare transport. L2026:2963.

Figur 17. Den cirka sju meter höga skrotstensrampen upp mot transportrampen på krönet.

Figur 18. Dagbrottet för byggsten och skiffer, svåråtkomlig för inmätning och registrering. Hela området där L2026:2963 var beläget var kraftigt överväxt med träd, sly och buskvegetation.

Bilaga 1

Tabell över tidigare kända samt nypåträffade forn- och kulturlämningar

Objekt nr /Karta	Lämningstyp	Beskrivning	Antikvarisk bedömning	Kommentar
L2026:2845	Kolningsanläggning	Kolbotten, oval, 18x15 meter stor och intill 0,5 meter hög. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Möjlig fornlämning	
L2026:2863	Röjningsröse	Röjningsröse, 2,5 meter i diameter och 2,0 meter högt, av 0,1-1,0 meter stora stenar. Äldre åkermark gränsar i N och Ö.	Övrig kultuhistorisk lämning	Lämningen är registrerad av Skog & Historia, Objekt ID 3058281
L2026:2846	Smideslämning	Område med masugnsslagg inom ett cirka 5x5 meter stort område. Förefaller dumpad intill väg.	Övrig kultuhistorisk lämning	.
L2026:3013	Brott/täkt	Stentäkt i form av en täktgrop, 1,5 x 0,7 meter lång (ö-v) och 0,4 meter djup. Tre 0,35 stora stenar i ock kring gropen.	Övrig kultuhistorisk lämning	
L2026:3014	Röjningsröse	Röjningsröse, 2,5 meter i diameter och 0,6 meter högt. Kraftigt övermossad fyllning av 0,25-0,4 meter stora stenar.	Övrig kultuhistorisk lämning	
L2026:3015	Fossil åker	Fossil åker bestående av en röjd yta och två röjningsrösen. Den röjda ytan är 80 x 40 meter stor (N-S). Röjningsrösena är 2 x 3 meter stora resp 2,5 meter i diameter och 0,5-0,6 meter höga Övermossad fyllning av delvis kantade stenar 0,2-0,5 meter stora.	Övrig kultuhistorisk lämning	
L2026:2847	Kolningsanläggning	Kolbotten, oval, 22x14 meter stor (N-S) och intill 0,5 meter hög. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Möjlig fornlämning	
L2026:2850	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 14 meter i diameter. Omges av vall 1,5-3 meter bred, ställvis 0,4 meter hög. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Möjlig fornlämning	
L2026:2857	Stenbrott	Stenbrott inom ett 75 x 35 meter stort område (N-S), bestående av ansamlingar av sten innanför en kant av berghällar med skarpa kanter efter borthuggen sten. Delvis överossat.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L2026:2858	Område med skogsbukslämningar	Område, 40 x 40 meter stort med skogsbrukslämningar bestående av 1) kolbotten och 2) ett spismursröse. 1: Kolbottnen är cirka 20 meter i diameter, 0,3-0,5 meter hög och omgiven av sex kulturstubbar. 2 meter väster om 1) är 2. Spismursröse, cirka 1,5x 1,5 meter stort och 0,7 meter högt, bestående av 0,3-0,4 meter stora stenar. Sannolikt resterna efter kolarkoja med öppning åt söder.	Möjlig fornlämning	Lämningen är registrerad av Skog & Historia, Objekt ID 3058199 som kolnings-anläggning.
L2026:2860	Kolningsanläggning	Kolbotten, oval, 20x14 meter stor (NÖ-SV). Vid provstick framkom rikligt med kol. Något svåravgränsad på grund av körskador efter avverkning.	Möjlig fornlämning	
L2026:2861	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 18 meter i diameter och 0,5 m h. Kol i ytan och vid stick med jordsond. Rishögar i västra delen. Körskador.	Möjlig fornlämning	
L2026:2862	Gränsmärke?	Rågångssten, 0,4 meter bred i bas, 0,4 meter hög och 0,25 meter tjock. Trekantig bas och spetsigare mot toppen, närmast pyramidformad. Osäker lämning.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L1979:1505	Lägenhets-bebyggelse	Torplämning, inom ett område av 130 x 25-70 m (NNO-SSVÖ), bestående av 1 källargrund, 1 spismursröse, 1 brunn/kallkälla, 1röjd yta samt 1 röjningsröse. Källargrund, belägen i N delen av området, rektangulär, kallmurad, valvslagen 6,5x5 m (ÖNÖ-VSV), delvis ingrävd och 2,3 m h. Ingång samt en 2 m l svale i VSV. 20 meter V om boningshuset är en röjd yta, 112 x 30 m (N-S). På den röjda ytan finns ett spismursröse, 3x2 m st och 0,4 m h med tegel ställvis synligt i ytan. 13 meter söder om den röjda ytan är kallkälla/brunn, kvadratisk, 0,7x0,7 m. Och ca 0,45 m dj. Märk kulturlämning av skogsvårdsstyrelsen id: 83016008. 3 meter sydväst därom finns ett röjningsröse, 3 m i diam, 0,5 m h av 0,3-0,5 m st stenar. På häradsekonomiska kartan 1864-67 finns en byggnad på platsen för lämningen utsatt som ett jordtorp (Jtp) med namnet Fiskartorpet. Ekonomiska kartan visar en byggnad på platsen för lämningen med namnet Fisk-Pettertorp Skogsstyrelsen har satt upp en skylt med texten Torplämning / Fisk-Petters torp / ID:83 01 2040	Fornlämning	Delar av lämningen har registrerats av Skog & Historia, Objekt ID: 1019274. Polygonen för L1979:1505 har utökats och L2026:3082, *hus-grund historisk tid*, har inlämmats befintlig lämnings-beskrivning och polygon.

L2026:2865	Röjningsröse	Röjningsröse, 1,5 meter i diameter och 0,5 meter högt av 0,2-0,5 meter stora stenar.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L2026:2866	Kolningsanläggning	Kolbotten, oregelbunden 8x6 m (Ö-V) och intill 0,3 meter hög. Vid provstick rikligt med kol. Svåravgränsad.	Möjlig fornlämning	
L2026:2890	Industrilämning, sten	Stenbrott inom ett 70 x 40 meter stort område (VSV-ONO) (Ö-V), 1-3 meter djupt i västsluttande bergsida. Centralt i brottet löper en skrotstenshög, 12 x 3-4 meter lång och upp till 0,8 meter hög (Ö-V). Även mindre skrotstenshögar finns intill. Större delen av området är övertorvat och igenväxt.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L2026:2963	Industrilämning, sten	Inom ett 80 x 10-20 meter stort område (NNO-SSV) finns stenbrott och transportramp, I NNO finns vattenfyllt dagbrott för byggnadssten och skiffer inom ett cirka 6 x 4 meter stort område. Djup oskert. Brottet omges åt tre vädersteck av 0,5-3,0 meter höga kantiga bergssidor och åt SSV av öppning till tidigare uppfodringsverk. Lämningen övergår i en ramp, 3-5 meter hög och upp till 20 meter bred av skrotsten. Högst upp finns en transportramp, 2 meter bred och 30 meter lång. En 0,5 meter bred och 0,2 meter djup ränna går längs hela rampen som bär spår efter att ha varit rälsbelagd för transportvagnar. Rampen avlutas i SSV av ett brant stup där massor har tippats.	Möjlig fornlämning	SGU ID code: ORED30199. Main comodity: Dimension stone, schist (skiffer)
L2026:2893	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 16 meter i diameter, 0,2-0,4 meter hög. Vid provstick rikligt med kol. Omgiven av 8 stybbgropar, 1,5-3 meter långa, cirka 1 meter breda och 0,2-0,4 meter djupa.	Möjlig fornlämning	
L2026:2898	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 16 meter i diameter och, 0,2-0,5 meter hög. Vid provstick rikligt med kol. Markerad runt om av kulturstubbar.	Möjlig fornlämning	
L2026:2904	Område med skogsbruks-lämningar	Område med skogsbrukslämningar, bestående av 1) en kolbotten och 2) spismursröse. 1: Kolbottnen är rund, cirka 16 meter i diameter och 0,5-0,8 meter hög. Cirka 2 meter N om kolbottnen är 2: Spismursröse, 1 x 1,75 meter stort, övermossat. Kolarkojans rester är överkörd av skogsmaskin.	Möjlig fornlämning	
L2026:2905	Område med skogsbruks-lämningar	Område med skogsbrukslämningar bestående av 1) en kolbotten, och 2) ett spismursröse. 1: kolbotten är 18 meter i diameter och 05-1 meter hög. Kring kolbottnen är flera stybbgropar belägna. 2: Ett spismursröse från kolarkoja, 1,2x2 meter stort och 0,5 meter högt. Kraftigt övermossad.	Möjlig fornlämning	
L2026:2906	Kolningsanläggning	Kolbotten, cirka 20 meter i diameter. Lämningen omges av flera stybbgropar. En skogsstig löper rakt över lämningen i NV-SO riktning. Beväxt m björksly	Möjlig fornlämning	
L2026:2907	Kolningsanläggning	Kolbotten, rund, 15 meter i diameter och intill 0,3 meter hög. Rikligt med kol vid provstick	Möjlig fornlämning	
L2026:2908	Husgrund, historisk tid	Jordkällare, 6x5 meter stor (SÖ-NV). Ingrävd i mindre kulle med ingång från SÖ. Uppmurad av slaggblock. Välbevarad.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L1979:711	Lägenhets-bebyggelse	Torplämning, inom ett 75x25 meter (ÖNÖ-VSV) stort område, bestående av 1 grund efter boningshus, 1 källargrund samt 1 uthusgrund. Grunden efter boningshuset, belägen i centrala delen av området, rektangulär, 7,5x5,5 meter stort (Ö-V) och intill 0,2 meter högt med tegelrester i NÖ delen. Källargrund belägen i Ö delen av området, rektangulär, 5,5x3,5 meter stor och helt inrasad. 45 meter V om husgrunden är uthusgrund 15x5,5 meter stor (N-S) och intill 0,3 meter hög. Genom området leder en väg förbi husgrunden. På häradsekonomiska kartan 1864-67 finns en byggnad på platsen för lämningen utsatt som ett av två jordtorp (2ne Jtp) med namnet Trindtorp. Ekonomiska kartan visar en byggnad på platsen för lämningen med namnet Trindtorp Skogsstyrelsen har satt upp en skylt med texten Torplämning / Trindtorp / ID:83 01 2043	Fornlämning	
L2026:2994	Kolningsanläggning	Kolbotten cirka 10 meter i diameter. Mycket svårbedömd på grund av täkt och markberedning.	Möjlig fornlämning	
L2026:2909	Kolningsanläggning	Kolbotten, oval, 6x12 meter stor (Ö-V). Skadad i norra delen efter täkt. Hjulspår efter skogsfordon över lämningen i Ö-V riktning har lämnat rikligt med kol synligt i skärningen. i ö-v. Synligt kol i skärning.	Möjlig fornlämning	

L2026:2910	Kolningsanläggning	Kolbotten, cirka 18 meter i diameter. En skogsväg korsar lämningen i NV -SO riktning. Kol synligt i ytan. Inga tydliga stybbgropar. Beväxt m ett flertal träd: björk, gran o tall	Möjlig fornlämning	
L2026:2911	Område med skogsbruks-lämningar	Område med kolbottnar inom ett 45 x 16 meter stort område (NNÖ-SSV) bestående av två kolbottnar, runda, 8-12 meter i diameter och intill 0,4 meter höga. Vid provstick framkom rikligt med kol.	Möjlig fornlämning	
L2026:2912	Kolningsanläggning	Kolbotten cirka 17 meter i diameter och 0,1-0,2 meter hög. Ett flertal stybbgropar omger lämningen, varav en sammanhängande i söder 0,1-0,5 meter djupa. Beväxt med flera granar och björkar samt en rejäl tall.	Möjlig fornlämning	
L2026:2913	Husgrund, historisk tid	Jordkällare, 5 x 3 meter stor (Ö-V) och ingrävd i moränkulle. Murade väggar intill 2 meter höga av 0,2-0,4 meter stora slaggblock. Ingång från V. Har troligen hört till torpet Paradiset.	Övrig kulturhistorisk lämning	
L1979:1481	Lägenhets-bebyggelse	Torplämning, inom ett område av 20 meteri diameter, bestående av 1 grund efter boningshus beläget mellan2 större jordfasta stenblock. Grunden är rektangulär, 6x2,5 meter stor (NV-SÖ) och intill 0,2 meter hög med ett spisröse i V delen, 1x1 meter stort (NV-SÖ) och 0,4 meter högt med synliga tegelstenar. På häradsekonomiska kartan 1864-67 finns en byggnad på platsen för lämningen utsatt som ett jordtorp (Jtp). Ekonomiska kartan omtalar lämningen med namnet Hästhagen. Skogsstyrelsen har satt upp en skylt med texten Torplämning / Hästhagen / ID:83 01 4175	Möjlig fornlämning	
L2026:2944	Kolningsanläggning	Kolbotten cirka 18 meter i diameter och 0,2-0,5 meter hög. Stybbgropar och i S sammanhängande stybbränna, ca 0,5 meter djup. Beväxt m björksly	Möjlig fornlämning	
L2026:2975	Militär anläggning	Militär anläggning, övrig bestående av två gropar, 1) närmast rund 3x3 meter stora och 0,4 meter djup med enstaka stenar i kanterna, 0,4-0,6 meter stora. 2) grop 2x1 meter stor och 0,2 meter djup. Den mindre gropen har stenar runt ikring, 0,1-1 meter stora. Platsen är bevuxen med gran och björk	Övrig kulturhistorisk lämning	Lämningen har även registrerats av Skog&Historia, Objekt ID3057993

ANTIKVARISK BEDÖMNING / KOMMENTAR

Antikvarisk bedömning görs utifrån Riksantikvarieämbetets praxis för tillämpning av kulturmiljölagen (KML). Lämningstyperna och deras bedömning redovisas i den så kallade *Lämningstyplistan* som är upprättad och ajourhållen av Riksantikvarieämbetet. Länsstyrelsen gör den slutliga bedömningen inom ett uppdrag.

Fornlämning
Fornlämning är en lämning som är skyddad enligt kulturmiljölagen. För att kunna bedömas som fornlämning måste den vara äldre än 1850. Tre kriterier måste också vara uppfyllda; det ska vara en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

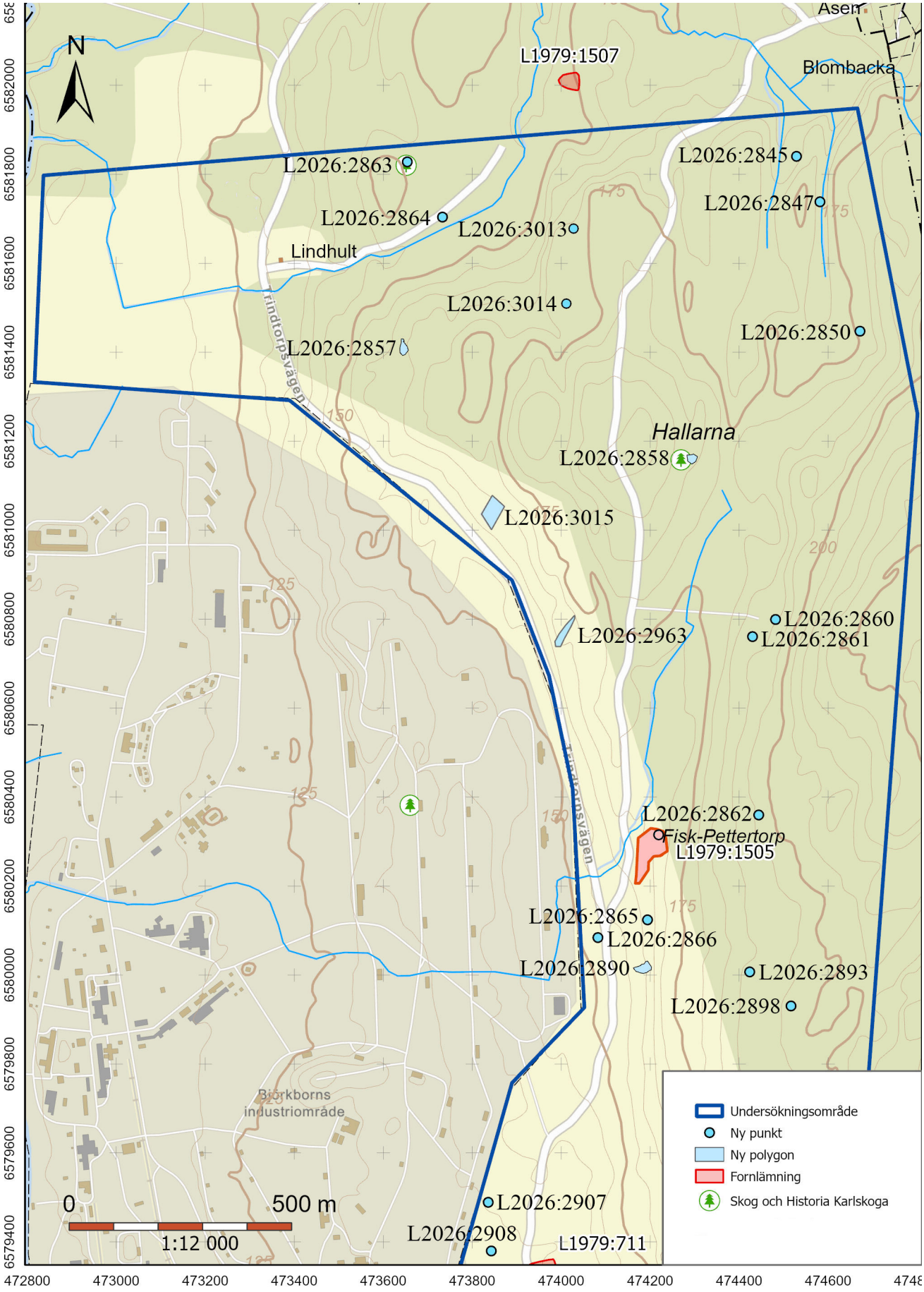
Övrig kulturhistorisk lämning
Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Möjlig fornlämning
Möjlig fornlämning anges för lämningar som kräver vidare utredning för att den antikvariska bedömningen ska kunna fastställas. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte kunnat fastställa lämningens utbredning.

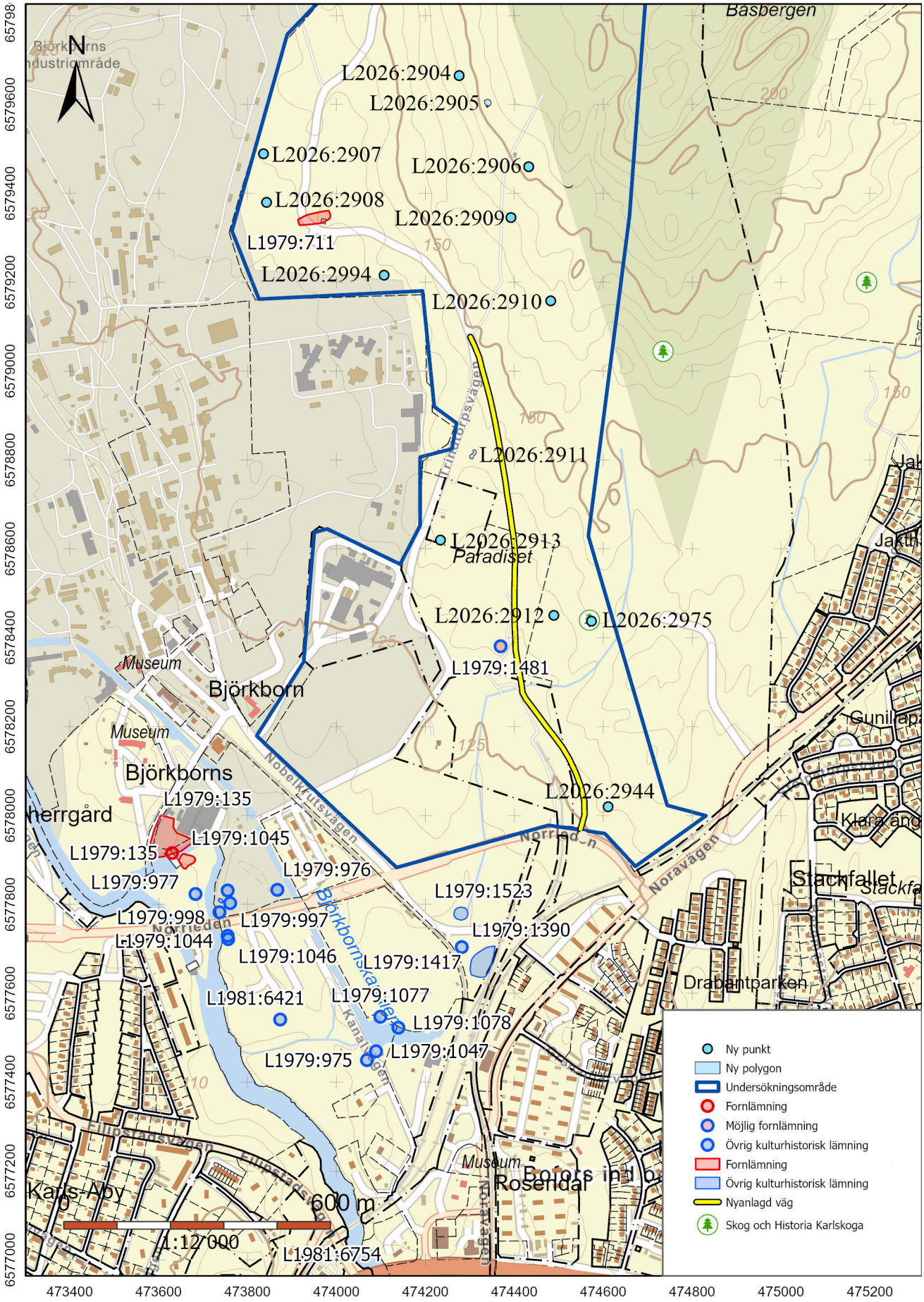
Ingen antikvarisk bedömning
Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller helt förstörda. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

Ej fastställd
Den antikvariska bedömningen har inte fastställts. Avser till exempel boplatslägen där en arkeologisk utredning steg 2 krävs för att eventuellt kunna finna spår som inte är synliga ovan mark.

Bilaga 2 Kartor

Karta över tidigare kända samt nypåträffade forn- och kulturlämningar. Läses med tabellen i bilaga 1.

Basbergen
L2026:2904
L2026:2905
L2026:2907
L2026:2906
L2026:2908
L2026:2909
L1979:711
L2026:2994
L2026:2910
L2026:2911
L2026:2913
Paradiset
L2026:2912
L2026:2975
L1979:1481
Museum
Björkborn
Museum
Björkborns herrgård
L1979:135
L1979:1045
L1979:135
L1979:976
L1979:977
L1979:1523
L1979:998
L1979:997
L1979:1390
L1979:1044
L1979:1046
L1979:1417
L1981:6421
L1979:1077
L1979:1078
L1979:975
L1979:1047
L2026:2944
Nobelkrutsvägen
Norrleden
Björkbornskanalen
Noravägen
Stackfallet
Klara äng
Drabantparken
Museum
Roseridal
Kanalvägen
Ellipsstadsvägen
Kars-Aby
600 m
1:12 000
L1981:6754
Ny punkt
Ny polygon
Undersökningsområde
Fornlämning
Möjlig fornlämning
Övrig kulturhistorisk lämning
Fornlämning
Övrig kulturhistorisk lämning
Nyanlagd väg
Skog och Historia Karlskoga
6577000
6577200
6577400
6577600
6577800
6578000
6578200
6578400
6578600
6578800
6579000
6579200
6579400
6579600
6579798
473400
473600
473800
474000
474200
474400
474600
474800
475000
475200

ANTIKVARISK BEDÖMNING / KOMMENTAR

Antikvarisk bedömning görs utifrån Riksantikvarieämbetets praxis för tillämpning av kulturmiljölagen (KML). Lämningstyperna och deras bedömning redovisas i den så kallade *Lämningstyplistan* som är upprättad och ajourhållen av Riksantikvarieämbetet. Länsstyrelsen gör den slutliga bedömningen inom ett uppdrag.

Fornlämning
Fornlämning är en lämning som är skyddad enligt kulturmiljölagen. För att kunna bedömas som fornlämning måste den vara äldre än 1850. Tre kriterier måste också vara uppfyllda; det ska vara en lämning efter människors verksamhet under forna tider, som har tillkommit genom äldre tiders bruk och som är varaktigt övergiven. Det är förbjudet att utan tillstånd från länsstyrelsen rubba, ta bort, gräva ut eller på annat sätt ändra eller skada en fornlämning.

Övrig kulturhistorisk lämning
Övrig kulturhistorisk lämning används för kulturhistoriska lämningar som har tillkommit efter 1850, men som ändå anses ha ett antikvariskt värde. Bedömningen används även för vissa lämningar som inte uppvisar fysiska spår, till exempel fyndplats eller plats med tradition.

Möjlig fornlämning
Möjlig fornlämning anges för lämningar som kräver vidare utredning för att den antikvariska bedömningen ska kunna fastställas. Lämningen måste vara bekräftad i fält. Möjlig fornlämning kan även anges för en lämning som har undersökts i samband med en arkeologisk undersökning, men där man inte kunnat fastställa lämningens utbredning.

Ingen antikvarisk bedömning
Ingen antikvarisk bedömning används för lämningar som blivit helt borttagna genom en arkeologisk undersökning eller helt förstörda. Lämningar som endast är kända via kartmaterial, skriftlig eller muntlig källa och inte har kunnat återfinnas i fält, kan inte heller ha en antikvarisk bedömning.

Ej fastställd
Den antikvariska bedömningen har inte fastställts. Avser till exempel boplatslägen där en arkeologisk utredning steg 2 krävs för att eventuellt kunna finna spår som inte är synliga ovan mark.

Under oktober månad 2025 och maj månad 2026 genomförde Jönköpings läns museum en arkeologisk utredning, steg 1, inför detaljplanering av område för industrimark inom fastigheten Bofors 1:3, Bofors 1:25 och Montören 2, Karlskoga socken och kommun, Örebro län. Utredningsområdet omfattade 360 hektar. Utredningen var beställd av Saab Dynamics AB.

Utredningsområdet låg i kraftigt kuperad, västsluttande skogsmark. Området har under historisk tid främst fungerat som skog och utmark till omkringliggande byar och gårdar.

Under utredningen framkom cirka femton lämningar efter kolningsverksamhet i form av kolbottnar med diameter på upp till cirka tjugo meter. De flesta saknade stybbgropar. Kolningslämningarna överensstämmer bra med uppgifter i äldre kartor från 1690-talet och framåt där det anges att skogen kolas och att kolaretorp etablerats inom området. Kolningsverksamheten kan knytas till de järnverk som under tidigt 1600-talet etablerades vid Bo och Björkborn.

Kolningsanläggningarna har i enlighet med Länsstyrelsens i Örebro rekommendationer registrerats som Möjlig fornlämning.

Tre röjningsrösen av sentida karaktär registrerades samt en fossil åker, liksom ett gränsmärke, en militär anläggning, två stenbrott, ett spismursröse, en slaggförekomst samt två bebyggelselämningar. Dessa lämningar har registrerats som Övrig kulturhistorisk lämning.

Två lämningar efter stenindustri registrerades, varav en arealmässigt omfattande anläggning med dagbrott och transportramp uppbyggd av skrotsten. Lämningen finns inte med på någon karta, men bör ha uppförts och använts årtiondena kring sekelskiftet 1900. Den föreslås icke desto mindre som Möjlig fornlämning.

Polygon och beskrivning har reviderats för fornlämning L1979:1505, lägenhetsbebyggelsen Fisk-Pettertorpet.

JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM
ARKEOLOGISK RAPPORT 2026:12